

Spøkelsener og realiteter

■ Signert

Av OLE-JACOB HOFF

Handelsminister Nicholas Ridley fortjente rødt kort for sin sammenligning av Helmut Kohl med Adolf Hitler. Den mann han kunne ha sammenlignet Kohl med, er Otto von Bismarck. «Wunderkohl er den regjeringssjef som har størst utsikt til å forme Europa i 1990-årene», mener The Economist. Og det er lite å gjøre ved det, noe som kanskje forklarer Ridleys frustrasjon selv om det ikke unnskylder hans ordvalg.

Når det er sagt er det bare å konstatere at slik det ser ut i dag, vil Kohl ved valget 2. desember faktisk bli den første all-tyske kansler siden — ja, siden han De vet.

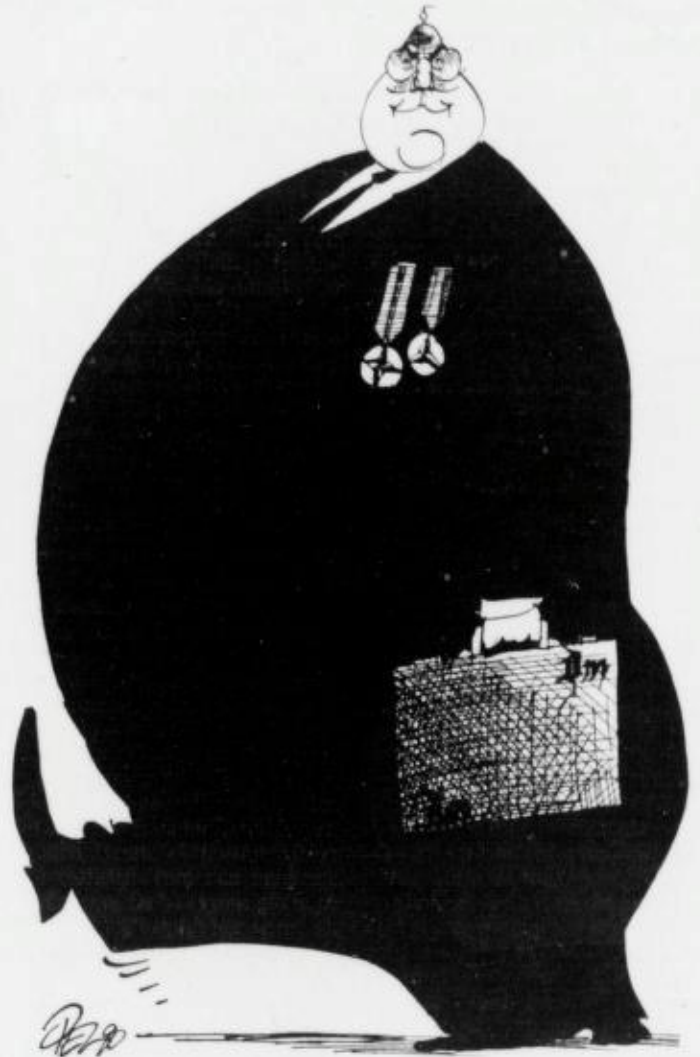
Det har ikke for alvor sunket inn i oss at i 1989 tok etterkrigstiden slutt; dens grunnbegreper opphørte å være holdbare. I 1990 vil vi se at det parterte Europa forsøker å bli Europa. Spørsmålet blir hva slags Europa? I mytologien er Europa en jomfru så skjønn at gudenes konge Zeus forvandlet seg til en hvit okse, bortførte henne og tok henne til Kreta, hvor hun fødte ham Minos som ble opphav til dynastiet der. Those were the days.

Så skjønn er ikke Europa i dag, ikke i virkelighetens verden. Men det er jo fritt frem for fremtidsvyer, og den lyseste optimisme virker like realistisk som den mørkeste pessimisme. De lyse vyene går ut på at den sunne fornuft har seiret; alt som kreves er at vi utvider det frie samfunn og videreutvikler markedsøkonomien. Så kan vi alle i øst og vest leve lykkelig, fredelig og rike sammen i all fremtid. Amen.

Fullt så glatt går det ikke, slett ikke i Øst-Europa. Gamle vaner er vonde å vende, og ingen har noen oppskrift på hvorledes sosialistiske økonomier skal forvandles til markedsøkonomier, eller diktaturer til patente demokratier.

For Vest-Europa er nok vyene lysere, men enkle er de ikke. Tyskland gjenforenes nå til én stat med 80 millioner mennesker, et nasjonalprodukt like stort som Englands og Frankrikes tilsammen, samt den sterkeste hær i Europa etter Sovjetunionens. «Fantastisk!» stråler Kohl. Og i tillegg til alt dette har Kohl nå kjøpt seg Gorbatsjovs tillatelse til at det gjenforente Tyskland blir medlem av NATO, ved å love å pøse milliarder av DM inn i Sovjet-økonomien. USA kappes med Sovjetunionen om å kurtisere Europas nye kjempe; George Bush er begynt å beskrive Tyskland som en «partner in leadership».

OK — en slik suksess er intet mindre enn fantastisk; Kohl har rett. Men hva slags Tyskland? Det er på dette punkt et spøkelse begynner å danse, og slett ikke bare i England. Det nye og mektige Tyskland kan komme til å gå egne veier; dets dominans vil være nok til å gjøre EF til et tysk underbruk;

Tyskland kan bli «riket i midten» — og skjende Europa med en tysk-russisk pakt à la Molotov og Ribbentrops av 1939. «Snart forsøker Kohl å overta alt», stønner Nicholas Ridley i intervjuet med The Spectator.

Dette spøkelsen kan trygt bannlyses. Risikoen for at kansler Kohl skulle imitere Hitler er ikke større enn for at Jan P. Syse skulle bli Napoleon. Hva man ikke kan bannlyse er den realitet at tyskerne nå får hegemoniet i Europa, både i øst og vest. Den virkelighet vi får å forholde oss til blir et tysk-dominert Europa, enten det nå blir i form av en politisk union eller et frihandelsområde av selvstendige nasjonalister.

Den videre integrasjon av EF vil skje på Tysklands premisser, økonomisk og politisk. Kohl går oppriktig inn for både en europeisk sentralbank og en felles europeisk valuta, men han vet jo at de to ikke kan unngå å bli dominert av henholdsvis Bundesbanken og

DeutschMarken. Uvegerlig vil det gi tyskerne utstrakt innflytelse på budsjettene i de enkelte land, en tanke som kan få flere enn Nicholas Ridley til å stønne.

Det er bare Norge som mener å kunne benekte det faktum at historien for tiden skyter voldsom fart, så stor at nær sagt alt kan veltes om i dens kjølvann. Både regjeringspartiene og Arbeiderpartiet gjør sitt beste for å bannlyse realitetsdebatt om vårt forhold til Europa. For å hindre at regjeringen sprekker og at A-partiet revner, virrer vi rundt på EFTA/EF-blindsporet og bedriver ønsketenkning om et luftkastell — det som kalles Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde, EØS. Så lenge det varer.

Ole-J. Hoff

Forsvarskutt?

Presset fra politiske kretser for å starte nedkuttningen av forsvarsutgiftene allerede fra og med neste års statsbudsjett, øker betydelig når også Arbeiderparti-leder Gro Harlem Brundtland har kastet seg på karusellen. Den nyetablerte forsvarsindustri-lobby og dens kunder i de militæres egne rekker, skal argumentere godt utover høsten endog for å beholde forsvarsbudsjettet på nåværende nivå i 1991.

Det er klart det er fristende også for norske politikere å la de nye politiske forholdene i Europa få gjennomslag på de felter der det er mulig og naturlig. Når terror og frykt er avløst av tillit og fredelig samkvem, da er begrunnelsen for en årlig vekst i forsvarsutgiftene svekket. Med nedbyggingen av Warszawapakten er allianseforholdene endret. Og vårt forsvar må ta hensyn til at fiendebildet er endret.

Spørsmålet er hvor mye det i virkeligheten er endret. Glassnost og perestrojka har — ifølge ekspertene — i hvert fall foreløpig ikke ført til noen nedbygging av de sovjetiske styrkene på Kolahalvøya. Disse styrkene er en del av en global sikkerhetspolitisk balanse. Som flankeland i NATO er det slett ikke sikkert Norge kan ta avspenning i sentral-Europa til inntekt for reduserte forsvarsbudsjetter.

Dessuten får vi høre at Norge har et minimumsforsvar. Og det er uansett i fredstid et troverdig forsvar bygges opp og opprettholdes. Dessuten er det jo faktisk slik at Forsvaret betyr en del såvel for sysselsetting, bosetting og etterspørsel her i landet, ikke minst i den nordlige landsdel. Når sysselsettingstiltak som skal monne settes inn i Nord-Norge — slik det ble politisk nødvendig å gjøre i vinter — griper politikernes begjærlig til Forsvaret for å gi folk noe ekstra å gjøre.

Uansett — vi trodde faktisk det var slike spørsmål store forsvarskommissjonen skulle utrede, under Kåre Willoch's ledelse. Såvidt vi husker var det ikke minst Gro Harlem Brundtland og forsvarskomiteens nestleder, Helen Bøsterud, som ønsket seg en forsvarskommissjon. Når de fikk det som de ønsket, er det vel litt tidlig å trekke konklusjoner før jobben er gjort.

Syse og renten

Statsminister Jan P. Syse har kastet seg på den populære folkesport å kritisere bankene for å øke renten på endel av sine utlån. Det til tross for at Regjeringens eget Kredittilsyn mener økt rentemargin er nødvendig for at bankene skal klare å tilfredsstille de nye egenkapitalkrav som gjøres gjeldende internasjonalt fra 1992. Elcon Securities mener DnB og Kreditkassen tilsammen trenger fem milliarder kroner i ny egenkapital for å tilfredsstille kravet.

Dette bør Syse være kjent med. Enten er han da uenig med Kredittilsynet i hvilke midler som er nødvendig for å overvinne krisen i norsk bankvesen, eller så taler han for folket, mot bedre vitende.

Syse bør også vite at Finansdepartementet nylig har sendt ut nye forskrifter om hvordan finansinstitusjonenes egenkapital skal beregnes. Enkelte av reglene er såvidt vi kan skjønne strengere enn de behøver å være etter EF-standard. Det gjør det nødvendig for bankene å tjene enda mer frem til 1992.

På førstesiden i Aftenposten sist fredag, het det at «DnB-sjefen trosser Syse». Det synes vi absolutt DnB-sjefen bør gjøre. Det er han — og ikke Syse — som er ansvarlig for DnB's økonomiske situasjon. Det er han — og ikke Syse — som står ansvarlig overfor eierne, styret og representantskapet.

Skulle statsminister Syse ha fått sin vilje, burde han også ha tatt ansvaret for bankenes økonomi. Det tror vi ikke det ville kommet noe godt ut av. Syse har selv skyssset politikernes ut av bankenes styrende organer. Han bør også selv holde seg utenfor.